

თაფლის ექსპორტის გზამკვლევი

სექტემბერი 2019

განმარტებები

აშშ	ამერიკის შეერთებული შტატები
კვ.მ	კვადრატული მეტრი
კგ	კილოგრამი
მშპ	მთლიანი შიდა პროდუქტი
სეს	სურსათის ეროვნული სააგენტო
სეს ესნ	საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის ეროვნული სასაქონლო ნომენკლატურა
HACCP	საფრთხის ანალიზისა და კრიტიკული საკონტროლო წერტილების სისტემა
TRACES	ვაჭრობის კონტროლისა და ექსპერტის სისტემა

სარჩევი

განმარტებები	2
შესავალი	5
თაფლის წარმოების სტატისტიკა	6
სურსათის უვნებლობა თაფლის სექტორში, კანონები და რეგულაციები	7
თაფლის ექსპორტის პროცესში მონაწილე მხარეთა ვალდებულებები	8
მეფუტკრე	8
თაფლის საწარმო	8
ლაბორატორიები	9
სურსათის ეროვნული სააგენტო	9
როგორ დავაკმაყოფილოთ თაფლის ხარისხობრივი და უვნებლობის მოთხოვნები	10
თაფლის ექსპორტის პროცესის მიმოხილვა	12
ნაბიჯი 1: ბიზნესოპერატორად რეგისტრაცია	13
ნაბიჯი 2: ბიზნესოპერატორად აღიარება	13
ნაბიჯი 3: საექსპორტო დოკუმენტაცია	13
ნაბიჯი 4: საექსპორტო პროდუქტის ტრანსპორტირება	14
საექსპორტო დოკუმენტაცია დეტალებში	15
ვეტერინარული სერტიფიკატი	15
წარმოშობის სერტიფიკატი	16
კომერციული დოკუმენტები	18
სატრანსპორტო დოკუმენტები	19
საბაჟო დეკლარაცია	20
რამდენიმე რჩევა თაფლის ექსპორტით დაინტერესებულ კომპანიებს	20

პოტენციური საექსპორტო ქვეყნებისა და ქვეყანათა გაერთიანებების მიმოხილვა 22

    ევროკავშირი 22

    ამერიკის შეერთებული შტატები 24

    თურქეთის რესპუბლიკა 27

    აზერბაიჯანის რესპუბლიკა 28

    სომხეთის რესპუბლიკა 29

    რუსეთის ფედერაცია.....30

    სპარსეთის ყურის ქვეყნები 31

    იაპონია.....32

    ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა.....33

ექსპორტის პროცესში ჩართული და ხელშემწყობი ორგანიზაციები.....34

    დანართი 1 – როგორ უნდა ავირიდოთ ანტიბიოტიკების შემცველობა თაფლში.....38

    დანართი 2 - პროდუქციის ტრანსპორტირება 39

    დანართი 3 - საექსპორტო დოკუმენტების ნიმუშები 40

შესავალი

თაფლის ექსპორტის გზამკვლევის მიზანია თაფლის სექტორში მონაწილე მხარეებს აუმაღლოს ცნობიერება ექსპორტის საკითხებზე, მიაწოდოს სურსათის უვნებლობის შესახებ ის ძირითადი ინფორმაცია, რომელიც თაფლისა და ფუტკრის სხვა პროდუქტების წარმოებისა და ექსპორტის პროცესში გამოადგებათ, განსაზღვროს თაფლის სექტორის მთავარი სტეიქჰოლდერების - მეფუტკრეების, თაფლის მწარმოებელი კომპანიების, სურსათის ეროვნული სააგენტოსა და ლაბორატორიების როლი და პასუხისმგებლობა. აღნიშნული გზამკვლევი აღწერს იმ ძირითად ეტაპებს, რომლებიც თაფლის ექსპორტის პროცესში უნდა გაიაროს მეწარმემ, განსაზღვრავს ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტაციას, გვაწვდის ტრანსპორტირების პროცესში გასათვალისწინებელ ინფორმაციას და გვთავაზობს იმ ქვეყნებისა და ქვეყანათა გაერთიანებების მოკლე მიმოხილვას, რომლებიც საინტერესოა ქართული თაფლის ექსპორტის თვალსაზრისით. გზამკვლევი წარმოდგენილი ინფორმაციის გათვალისწინება უზრუნველყოფს თაფლის ექსპორტის შეუფერხებელ პროცესს.

აღნიშნული გზამკვლელი მომზადებულია საქართველოს ბიზნესის ინსტიტუტის მიერ (www.business.org.ge) 2019 წლის 19 სექტემბრის მდგომარეობით. გზამკვლევის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია საქართველოს ბიზნესის ინსტიტუტი. საქართველოს ბიზნესის ინსტიტუტი არ არის პასუხისმგებელი კონკრეტული საექსპორტო ოპერაციების განხორციელებაზე, სახელმწიფო ორგანიზაციებისა და კერძო კომპანიების ქმედებებზე და ექსპორტის რეგულაციების ცვლილებებზე. გადაწყვეტილების მიღებამდე ყველა საკითხი დააზუსტეთ ამ სახელმძღვანელოში მითითებული ორგანიზაციების სპეციალისტებთან, ექსპორტ-იმპორტის პრაქტიკოსებთან და კონსულტანტებთან.

თაფლის წარმოების სტატისტიკა

თაფლის წარმოება (ათასი ტონა)			
რეგიონები	2016	2017	2018
კახეთი	0.8	0.9	0.6
იმერეთი	0.3	0.4	0.8
სამეგრელო - ზემო სვანეთი	0.3	0.3	0.3
ქვემო ქართლი	0.1	0.3	0.1
სამცხე ჯავახეთი	0.2	0.1	0.1
აჭარის არ	0.1	0.1	0.1
შიდა ქართლი	0.1	0.1	0.1
სხვა რეგიონები	0.2	0.3	0.4
ჯამი	2.1	2.5	2.5

2017	ექსპორტი	იმპორტი
მოცულობა (ტონა)	2.2	45.5
ფასი (ათასი \$)	15.8	117.5
საშუალო ფასი (\$/კგ)	5.56	2.98

2018	ექსპორტი	იმპორტი
მოცულობა (ტონა)	21.0	21.8
ფასი (ათასი \$)	69.5	81.8
საშუალო ფასი (\$/კგ)	7.00	2.59

შენიშვნა: 2018 წლის იმპორტ-ექსპორტის მონაცემები შეიცავს რუსეთიდან იმპორტირებულ და რეექსპორტზე გატანილ 17,7 ტონა თაფლს.

სავაჭრო პროდუქტის კლასიფიცირებისა და მასზე საბაჟო მოსაკრებლის განსაზღვრის მიზნით გამოიყენება „საქონლის აღწერის და კოდირების ჰარმონიზებული სისტემის“ მიერ დადგენილი საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის ეროვნული სასაქონლო ნომენკლატურა (სეს ესნ).

თაფლის სეს ესნ: 0409 00 000 00

სურსათის უვნებლობა თაფლის სექტორში, კანონები და რეგულაციები

საქართველოს კანონი: სურსათის/ცხოველის უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსი.
საქართველოს მთავრობის დადგენილება #714: „თაფლის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტი.
საქართველოს მთავრობის დადგენილება #173: „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის ზოგადი წესისა“ და „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის გამარტივებული წესის“ ტექნიკური რეგლამენტი.
საქართველოს მთავრობის დადგენილება #577: „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის სფეროებში მიკვლევადობის ზოგადი პრინციპების და მოთხოვნების დამტკიცების შესახებ“.
საქართველოს მთავრობის დადგენილება #639: „ფარმაკოლოგიურად აქტიური ნივთიერებების, მათი კლასიფიკაციისა და ცხოველური წარმოშობის სურსათში ნარჩენების მაქსიმალური ზღვრის შესახებ“.
საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება #301/ნ: სასურსათო ნედლეულისა და კვების პროდუქტების ხარისხისა და უსაფრთხოების სანიტარული წესებისა და ნორმების დამტკიცების შესახებ.
საქართველოს მთავრობის დადგენილება #441: „სურსათის ეტიკეტირებისადმი დამატებითი მოთხოვნების შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტი.

აღნიშნული ნორმატიული აქტები და რეგულაციები შეგიძლიათ იხილოთ საქართველოს საკანონმდებლო მაცნის ვებ-გვერდზე: www.matsne.gov.ge

ფუტკრის დაავადების შემთხვევაში თაფლის მწარმოებელი ვალდებულია გამოიყენოს მხოლოდ საქართველოს კანონმდებლობით დაშვებული ვეტერინარული პრეპარატები. ამ პრეპარატების ნუსხა განთავსებულია სურსათის ეროვნული სააგენტოს ვებ-გვერდზე www.nfa.gov.ge

თაფლის ექსპორტის პროცესში მონაწილე მხარეთა ვალდებულებები

მეფუტკრე

მეფუტკრე ვალდებულია:

აწარმოოს საფუტკრეში ჩატარებული სამუშაოების შესახებ ჩანაწერები, მათ შორის გამოყენებული ვეტერინარული პრეპარატებისა და ხელოვნური საკვების მიცემის პერიოდების შესახებ.
არ გამოიყენოს აკრძალული ანტიბიოტიკები და არაეტიკური პრეპარატები, თაფლის ხელოვნური საკვების (შაქრის სიროფი და სხვ.) გამოყენების შემთხვევაში დაიცვას გამოყენების პერიოდი და დოზა. დეტალური ინფორმაცია იხილეთ დანართში #1 - 'როგორ უნდა ავირიდოთ თაფლში ანტიბიოტიკების შემცველობა, გვ.38.
ხელმეორედ არ გამოიყენოს/გაყიდოს ანტიბიოტიკებით დაბინძურებული ფიჭა.
თაფლი შეინახოს სურსათისთვის, განსაკუთრებით კი თაფლისთვის დასაშვებ ჭურჭელში.

თაფლის საწარმო

თაფლის საწარმო ვალდებულია:

მოახდინოს თაფლის მომწოდებლების ინფორმირება აკრძალული ანტიბიოტიკების შესახებ.
რეგულარულად აწარმოოს თაფლის მომწოდებლების საფუტკრის მონიტორინგი.
რეგულარულად შეამოწმოს ჩაბარებული თაფლი ხარისხობრივ და უვნებლობის პარამეტრებზე.
მოახდინოს მეფუტკრის ინფორმირება მის თაფლში აღმოჩენილი დამაბინძურებელი ნარჩენების/ინვერსირებული შაქრების შესახებ.

უზრუნველყოს თავლის შენახვა სურსათისთვის, განსაკუთრებით კი თავლისთვის დასაშვებ ჭურჭელში.

თავლი უნდა იყოს ეტიკეტირებული. ეტიკეტზე განთავსებული ინფორმაცია უნდა იყოს მარტივად წაკითხვადი და შეიცავდეს:

- პროდუქტის დასახელებას.
- პროდუქტის შემადგენლობას (მათ შორის ისეთი ინგრედიენტების (ალერგენები), რომლებმაც შეიძლება გამოწვიოს გაძლიერებული მგრძნობელობა).
- წარმოშობის ქვეყანას.
- საწარმოს მისამართსა და საკონტაქტო ინფორმაციას.
- თავლის პარტიის ნომერსა და წარმოების თარიღს.

შენიშვნა: თავლის მწარმოებელ კომპანიას, რომელსაც სურს თავლის ექსპორტზე გატანა, დანერგილი უნდა ჰქონდეს საფრთხის ანალიზისა და კრიტიკული საკონტროლო წერტილების სისტემა (HACCP). დეტალური ინფორმაცია იხილეთ ვებ გვერდზე: www.business.org.ge

ლაბორატორიები

ლაბორატორია ვალდებულია:

უზრუნველყოს თავლის შემოწმება იმპორტიორი/სამიზნე ქვეყნის მიერ მოთხოვნილ ყველა პარამეტრზე.

სასურველია, ექსპორტიორმა კომპანიამ შეისწავლოს ლაბორატორიული სერვისები და ტარიფები წინასწარ და შეარჩიოს ისეთი ლაბორატორია, რომელიც ყველა საჭირო პარამეტრზე უზრუნველყოფს თავლის შემოწმებას. საქართველოში არსებული ლაბორატორიების უმრავლესობა ახდენს თავლის ხარისხობრივ პარამეტრებზე შემოწმებას, თუმცა მათ არ აქვთ შესაძლებლობა, შეამოწმონ თავლი უვნებლობის პარამეტრებზე. ამ შემთხვევაში, ექსპორტიორმა უნდა მიმართოს უცხოურ ლაბორატორიას. სურსათის ეროვნული სააგენტო (სეს) და/ან იმპორტიორი პარტნიორი უნდა დაეხმაროს ექსპორტიორს საერთაშორისო ლაბორატორიის შერჩევაში.

სურსათის ეროვნული სააგენტო

სურსათის ეროვნული სააგენტო ვალდებულია:

დაინტერესებულ მხარეს მიაწოდოს თაფლის ლაბორატორიული ტესტების ჩამონათვალი.
მოახდინოს მეფუტკრეების/თაფლის საწარმოების ინფორმირება აკრძალული ანტიბიოტიკების შესახებ.
მოახდინოს იმ ვეტ. პრეპარატების რეგისტრაციის მონიტორინგი, რომლებიც შეიცავს მეფუტკრეობაში აკრძალულ ნივთიერებებს.
მოახდინოს ვეტ-აფთიაქების/მეფუტკრეობის მაღაზიების ინსპექტირება ვეტ. პრეპარატების ეტიკეტირების შესაბამისობის დადგენის მიზნით.
განახორციელოს ფიჭის მწარმოებელთა მონიტორინგი აკრძალულ ნივთიერებებზე.
მოახდინოს ნარჩენების მონიტორინგის გეგმის შედეგების ანალიზი და შემდეგი ნაბიჯების დაგეგმვა თაფლის სექტორის მთავარ დაინტერესებულ მხარეებთან.
გასცეს ვეტერინარული სერტიფიკატი თუ თაფლის მწარმოებელი აკმაყოფილებს სურსათის უვნებლობის მოთხოვნებს.

როგორ დავაკმაყოფილოთ თაფლის ხარისხობრივი და უვნებლობის მოთხოვნები

თაფლის წარმოების პროცესი და პროდუქტი უნდა აკმაყოფილებდეს კანონმდებლობის მოთხოვნებს, რომლებიც მოცემულია აღნიშნული გზამკვლევის მე-7 გვერდზე. თაფლის მწარმოებელმა საწარმომ ყურადღებით უნდა შეისწავლოს და დანერგოს აღნიშნული მოთხოვნები; სასურველია თაფლის საწარმომ მიიღოს კონსულტაციები სურსათის ეროვნული სააგენტოსგან და სპეციალიზირებული კომპანიებისგან/პირებისგან, იხილეთ გვ.35-37.

- თაფლი მიღებული უნდა იყოს ჯანმრთელი ფუტკრისაგან და გამოდიოდეს ფუტკრის ინფექციური დაავადებების მხრივ კეთილსაიმედო მეურნეობიდან (რეგიონიდან).
- თაფლის ფერი, კონსისტენცია, არომატი და გემო, შაქრის შემცველობა (ფრუქტოზის და გლუკოზის საერთო რაოდენობა + საქაროზას შემცველობა), სინესტის მასური წილი, წყალში უხსნადი მყარი ნაწილაკები, ელექტროგამტარობა, საერთო მჟავიანობა, დიასტაზის რიცხვი და ჰიდროქსილმეთილფურფუროლის შემცველობა უნდა აკმაყოფილებდეს "თაფლის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტით" განსაზღვრულ მოთხოვნებს, www.matsne.gov.ge.
- თაფლი მიღებული უნდა იყოს საწარმოდან, სადაც დანერგილია HACCP-ის სისტემა.

დაუშვებელია:

- თაფლში საკვებდანამატების და სხვა საკვები ინგრედიენტების დამატება.
- თაფლიდან ყვავილის მტერის ან სხვა შემადგენელი კომპონენტის მოცილება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მტერის ან სხვა შემადგენელი კომპონენტის მოცილება განპირობებულია მასში მოხვედრილი უცხო არაორგანული და ორგანული ნივთიერებების მოცილების აუცილებლობით.
- თაფლის გაცხელება და გადამუშავება ისე, რომ შეიცვალოს მისი ძირითადი მაჩვენებლები.

- თაფლის მჟავიანობის ხელოვნურად შეცვლა.
- გამოკრისტალებული თაფლის ქიმიური და ბიოქიმიური მეთოდებით დამუშავება.

აკრძალულია:

- არარეგისტრირებული ნივთიერების (სუბსტანციის) ან საშუალების გამოყენება, ასევე საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული ნივთიერების (სუბსტანციის) ან საშუალების არამიზნობრივად ან არასწორად გამოყენება.
- მეფუტკრე ფერმერმა არ უნდა გამოიყენოს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული ანაბოლური მოქმედების მქონე ნივთიერებები და აკრძალული ნივთიერებები: სტილბენები, სტილბენების წარმოებულები, მათი მარილები და ეთერები; ანტითირეოიდული საშუალებები; სტეროიდები; რეზორცილის მჟავას ლაქტონები, მათ შორის ზერანოლი; ბეტა-აგონისტები; *Aristolochia spp.* და მისგან მიღებული პრეპარატები; ქლორამფენიკოლი; ქლორპრომაზინი; კოლხიცინი; დაპსონი; დიმეტრიდაზოლი; მეტრონიდაზოლი; ნიტროფურანები (მათ შორის, ფურაზოლიდონი); რონიდაზოლი.
- მეფუტკრე ფერმერმა ვეტერინარული პრეპარატები, მათ შორის ანტიბიოტიკები, როგორებიც არის სულფონომიდები, ტეტრაციკლინი, თილოზინი, სტრეპტომიცინი და ქინოლები, ასევე კარბამატები და პირეტროიდები უნდა გამოიყენოს თანხლები ინსტრუქციის შესაბამისად, ლოდინის (დაყოვნების) პერიოდის დაცვით.

შენიშვნა: თაფლი უნდა იყოს შემოწმებული და არ უნდა შეიცავდეს ისეთ ნივთიერებებს და გარემოს დამაბინძურებლებს, როგორებიცაა ქლორორგანული ნაერთები, მათ შორის, პოლიქლორბიფენილები, ფოსფორორგანული ნაერთები, ქიმიური ელემენტები, მიკოტოქსინები, რადიონუკლიდები.

დეტალური ინფორმაციისთვის იხილეთ დანართი #1, „როგორ უნდა ავირიდოთ თაფლში ანტიბიოტიკების შემცველობა“ გვ.38.

თაფლის ექსპორტის პროცესის მიმოხილვა

შემდეგ თავში მოცემულია ის ნაბიჯები, რომლებიც ექსპორტიორმა ყურადღებით უნდა გაიაროს ექსპორტის პროცესში.

ნაბიჯი 1: ბიზნესოპერატორად რეგისტრაცია

თაფლის მწარმოებელი უნდა დარეგისტრირდეს კვების პროდუქტების მწარმოებელ ბიზნესოპერატორად. ამისთვის, მან უნდა მიმართოს საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოს. დეტალური ინფორმაცია სააგენტოს შესახებ იხილეთ გვ. 35.

რეგისტრაცია უფასოა და ხდება 1 თვემდე ვადაში.

ნაბიჯი 2: ბიზნესოპერატორად აღიარება

ბიზნესოპერატორად რეგისტრაციის შემდეგ თაფლის საწარმომ უნდა მიიღოს ბიზნესოპერატორად აღიარება.

ბიზნესოპერატორად აღიარება ნიშნავს საწარმოს საქმიანობის საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადასტურებას.

ბიზნესოპერატორად აღიარების მისაღებად თაფლის საწარმომ განცხადებით უნდა მიმართოს სურსათის ეროვნულ სააგენტოს.

განცხადება უნდა შეიცავდეს შემდეგ მონაცემებს: ბიზნესოპერატორის რეგისტრაციის ნომერი, ფაქტიური/იურიდიული მისამართი, საქმიანობის სახე, წარმოებული/გადამუშავებული ცხოველური წარმოშობის სურსათის სახეობა.

აღიარება ხორციელდება სეს-ის მიერ საწარმოს ინსპექტირების შედეგების მიხედვით.

ბიზნესოპერატორად აღიარების მიღება უფასოა.

ბიზნესოპერატორად აღიარების ვალდებულება ეხება თაფლის საწარმოს და არა მეფუტკრეს.

ნაბიჯი 3: საექსპორტო დოკუმენტაცია

თავლის ექსპორტისთვის შემდეგი დოკუმენტებია საჭირო:

ვეტერინარული სერტიფიკატი
წარმოშობის სერტიფიკატი
კომერციული დოკუმენტები
საბაჟო დეკლარაცია
სატრანსპორტო დოკუმენტები
ლაბორატორიული ანალიზების ანგარიში (იმპორტიორის მოთხოვნის შემთხვევაში)

შენიშვნა:

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტაციის პაკეტი დამოკიდებულია პროდუქტის მიმღები სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა გაერთიანების და საქართველოს საკანონმდებლო მოთხოვნებზე. ამ სახელმძღვანელოს შემდეგ ნაწილებში მოცემულია სხვადასხვა დოკუმენტის განმარტება და მიღების პროცედურები და დოკუმენტაციის პაკეტები სხვადასხვა სახელმწიფოს შემთხვევაში , იხილეთ გვ.15-20; 23-34.

ნაბიჯი 4: საექსპორტო პროდუქტის ტრანსპორტირება

ტრანსპორტირების პროცესში გასათვალისწინებელი ფაქტორები მოცემულია აღნიშნული გზამკლვევის დანართში #2, გვ. 39.
--

საექსპორტო დოკუმენტაცია დეტალებში

ვეტერინარული სერტიფიკატი

რა დანიშნულება აქვს ვეტერინარულ სერტიფიკატს?

- ვეტერინარული სერტიფიკატი ადასტურებს, რომ პროდუქტი შემოწმებულია და აკმაყოფილებს იმპორტიორი ქვეყნის მოთხოვნებს.

ვინ გასცემს ვეტერინარულ სერტიფიკატს?

- ვეტერინარულ სერტიფიკატს გასცემს სურსათის ეროვნული სააგენტო.

როგორია სერტიფიკატის გაცემის ვადები და საფასური?

- ვეტერინარული სერტიფიკატის ასაღებად ბიზნესოპერატორმა განცხადებით უნდა მიმართოს სურსათის ეროვნულ სააგენტოს (თბილისში ან რეგიონულ სამმართველოში). სერტიფიკატის გაცემის საფასური 5 სამუშაო დღეში 50 ლარია, 1 სამუშაო დღეში - 100 ლარი, შაბათ-კვირას ან უქმე დღეს - 200 ლარი.

ვეტერინარული სერტიფიკატის მიღების პროცესი

ეტაპი 1: განაცხადის წარდგენა

- ვეტერინარულ სერტიფიკატს მიიღებს თავლის საწარმო, რომელსაც დანერგილი აქვს HACCP სისტემა და იცავს მიკვლევადობის პრინციპებს. ექსპორტიორი განცხადებით მიმართავს სურსათის ეროვნულ სააგენტოს, რათა მან გამოჰყოს უფლებამოსილი პირი, რომელიც დაესწრება საექსპორტო თავლის ნიმუშების აღების პროცესს.
- განცხადება სააგენტოს შეიძლება წარედგინოს როგორც წერილობითი, ისე ელექტრონული სახით (www.nfa.gov.ge).

ეტაპი 2: თავლის ნიმუშების აღება

- სურსათის ეროვნულ სააგენტოსთან (სეს) შეთანხმებით სეს-ის ან თავად თავლის საწარმოს წარმომადგენელი იღებს თავლის ნიმუშს და ხდება თავლის პარტიის დალუქვა.
- თავლის ნიმუშს ენიჭება სპეციალური ნომერი.
- თუ თავლის ნიმუშის აღება ხდება სეს-ის წარმომადგენლის მიერ ივსება და გაიცემა სპეციალური აქტი, ხოლო თუ ნიმუშს იღებს თავლის საწარმოს წარმომადგენელი კეთდება შესაბამისი შიდა ჩანაწერი.

ეტაპი 3: ლაბორატორიული ანალიზები

ექსპორტიორმა იმპორტიორთან უნდა გაარკვიოს თუ რომელ პარამეტრებზე უნდა ჩატარდეს ლაბორატორიული ანალიზები (რა მოთხოვნები აქვს თავლის მიმღებ ქვეყანას და რა დამატებით ანალიზებს ითხოვს იმპორტიორი), სასურველია, ამავე საკითხზე გაიაროთ კონსულტაციები სურსათის ეროვნულ სააგენტოსთან, იხილეთ გვ. 35 - თავლის ექსპორტის პროცესში მონაწილე მხარეთა ვალდებულებები.

ეტაპი 4: ნიმუშების გაგზავნა საერთაშორისო ლაბორატორიაში

- კვლევისთვის გასაგზავნი თავლის მოცულობა 0.3-0.5 ლიტრია; ის იგზავნება სურსათისთვის დასაშვები პლასტმასის ჭურჭლით.
- ნიმუშების უცხოურ ლაბორატორიაში გაგზავნის შემთხვევაში რეკომენდირებულია კერძო საფოსტო მომსახურების გამოყენება.
- ნიმუშებს თან უნდა ახლდეს ინვოისი და შეფუთვის ფურცელი.
- რეკომენდებულია სააგენტოს მიერ გაცემული სარეკომენდაციო წერილი საბაჟო პროცედურების დაყოვნების თავიდან ასაცილებლად.
- ლაბორატორიული კვლევის შედეგები გაიცემა ნიმუშების მიღებიდან დაახლოებით 1 კვირის პერიოდში.

ეტაპი 5: ვეტერინარული სერტიფიკატის მიღება

- ლაბორატორიული ანალიზების დადებითი შედეგების მიღების შემთხვევაში სერტიფიკატი გაიცემა მაშინ, როდესაც უკვე ცნობილია პროდუქციის ტრანსპორტირების დრო და ადგილი.
- ლაბორატორიის ანგარიში ქართულად თარგმნილი და ნოტარიულად დამოწმებული უნდა წარედგინოს სურსათის ეროვნულ სააგენტოს.
- ექსპორტიორი სააგენტოში წარადგენს განაცხადს, რომელშიც მიეთითება: ტვირთის დასახელება, რაოდენობა, შეფუთვა, ადგილმდებარეობა, დანიშნულების ქვეყანა, საზღვრის გადაკვეთის პუნქტი, მიმღების დასახელება და მისამართი, დატვირთვის დრო და ტრანსპორტირების პირობები.

წარმოშობის სერტიფიკატი

რა დანიშნულება აქვს წარმოშობის სერტიფიკატს?

ეს არის საქონლის აღწერის დოკუმენტი, რომლითაც მისი გამცემი უფლებამოსილი ორგანო ერთმნიშვნელოვნად ადასტურებს, რომ საქონელი, რომელზეც გაცემულია ეს სერტიფიკატი, წარმოშობილია საქართველოდან.

ვინ გასცემს წარმოშობის სერტიფიკატს?

საქონლის წარმოშობის სერტიფიკატს გასცემს შემოსავლების სამსახური და ასევე, საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა.

წარმოშობის სერტიფიკატის სახეები

წარმოშობის სერტიფიკატი შეიძლება იყოს:

- არაპრეფერენციული წარმოშობის - ამ ტიპის სერტიფიკატი საქონელს ანიჭებს „ეკონომიკურ“ ეროვნებას და არ იძლევა რაიმე სახის სატარიფო უპირატესობას.
- პრეფერენციული წარმოშობის - ამ ტიპის სერტიფიკატი ადგენს გარკვეულ სატარიფო უპირატესობებს - შემცირებული ან ნულოვანი განაკვეთი საქონლისათვის, რომელიც ვაჭრობის საგანს წარმოადგენს პრეფერენციული ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა შორის. აქედან გამომდინარე, არაპრეფერენციული წარმოშობის წესებთან შედარებით, პრეფერენციული წარმოშობის წესები უფრო მკაცრია.

წარმოშობის სერტიფიკატის მისაღებად საჭირო ინფორმაცია

ექსპორტიორმა სერტიფიკატის მისაღებად შემოსავლების სამსახურს ან საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატას შემდეგი მონაცემები უნდა წარუდგინოს:

- ექსპორტიორი კომპანიის მონაცემები (დასახელება, საიდენტიფიკაციო კოდი, მისამართი, საკონტაქტო ინფორმაცია).
- მიმღები კომპანიის მონაცემები (დასახელება, საიდენტიფიკაციო კოდი, მისამართი, საკონტაქტო ინფორმაცია).
- საექსპორტო პროდუქტის წარმოშობის ქვეყანა.
- ინვოისი.
- ტვირთის დასახელება.
- ტვირთის რაოდენობა.
- ტვირთის წონა (ნეტო და ბრუტო).

როგორია საქონლის წარმოშობის სერტიფიკატის გაცემის ვადები და საფასური?

ბიზნეს ოპერატორმა უნდა წარადგინოს შევსებული „საქონლის კუთვნილებისა და კრიტერიუმის შესახებ“ დეკლარაცია და ინვოისი, რის საფუძველზეც შემოსავლების სამსახური სერტიფიკატს გასცემს განცხადებიდან 3 დღის ვადაში, ეს სერვისი უფასოა. სერტიფიკატის გაცემა ასევე შეუძლია საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატასაც, ამ შემთხვევაში სერტიფიკატის საფასურია 100 ლარი და გაცივმა განცხადებიდან 1 დღის ვადაში.

საქართველოს საბაჟო ტერიტორიიდან საქონლის გატანისას გაცივმა 5 სახის წარმოშობის სერტიფიკატი:

- საქონლის შეღავათების გარეშე (არაპრეფერენციული) წარმოშობის სერტიფიკატი.
- საქონლის შეღავათიანი (პრეფერენციული) წარმოშობის სერტიფიკატი – ფორმა A - გაცივმა პროდუქტზე, რომელიც ექსპორტზე უნდა გავიდეს იაპონიაში, კანადაში ან აშშ-ში.
- პრეფერენციული წარმოშობის სერტიფიკატი CT-1 - გაცივმა პროდუქტზე, რომელიც ექსპორტზე უნდა გავიდეს დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის წევრ ქვეყანაში.
- პრეფერენციული წარმოშობის სერტიფიკატი EUR 1 - გაცივმა პროდუქტზე, რომელიც ექსპორტზე უნდა გავიდეს ევროკავშირში, თურქეთში ან თავისუფალი ვაჭრობის ევროპული ასოციაციის წევრ ქვეყნებში.
- საქართველოს მთავრობასა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობას შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული წარმოშობის სერტიფიკატი.

კომერციული დოკუმენტები

საექსპორტო პროდუქციას თან უნდა ახლდეს ანგარიშ-ფაქტურა (ინვოისი), შეფუთვის ფურცელი, საქონლის ნასყიდობის ხელშეკრულება (სავალდებულო არ არის) ან მხარეთა შორის საანგარიშსწორებო სხვა დოკუმენტი.

ინვოისის საფუძველზე გაიცემა სხვა დანარჩენი სავალდებულო საბუთი, რომელიც საჭიროა პროდუქციის ექსპორტისთვის.

ვინ ადგენს კომერციულ დოკუმენტებს?

კომერციულ დოკუმენტებს ადგენს ექსპორტიორი იმპორტიორთან შეთანხმებით. მასში უნდა შევიდეს შემდეგი მონაცემები: ექსპორტიორი და იმპორტიორი კომპანიების მონაცემები (დასახელება, საიდენტიფიკაციო კოდი, მისამართი, საკონტაქტო ინფორმაცია), გადაზიდვის პირობა, ტვირთის დასახელება, ტვირთის წონა (ნეტო და ბრუტო) და ღირებულება, წარმოშობის ქვეყანა, ექსპორტიორი კომპანიის დირექტორის ხელმოწერა და ბეჭედი, ინვოისის ნომერი, კონტრაქტის ნომერი (ნებაყოფლობითია).

სატრანსპორტო დოკუმენტები

ეს არის დოკუმენტი, რომელშიც წარმოდგენილია ტვირთის ზოგადი აღწერილობა და შეიცავს ისეთ ინფორმაციას როგორც არის: ადგილების რაოდენობა, ბრუტო და ნეტო წონა, სასაქონლო კოდი, კონტეინერის ნომერი, ინფორმაცია გადამზიდავის, საქონლის გამგზავნის, ჩატვირთვის ადგილის, ასევე დანიშნულების ადგილისა და საქონლის მიმღების შესახებ.

სატრანსპორტო დოკუმენტი განსხვავდება ტრანსპორტირების ტიპის მიხედვით:

- საავტომობილო ტრანსპორტით გადაზიდვის დროს: სატრანსპორტო ზედნადები (CMR) ან TIR-წიგნაკი.
- საზღვაო ტრანსპორტით გადაზიდვის დროს - კონოსამენტი.
- საჰაერო ტრანსპორტით გადაზიდვის დროს - ავიაზედნადები.

- სარკინიგზო ტრანსპორტით გადაზიდვის დროს – სარკინიგზო ზედნადები.

ვინ გასცემს აღნიშნულ დოკუმენტებს?

სატრანსპორტო დოკუმენტებს ავსებს და გასცემს სატრანსპორტო კომპანია ექსპორტიორის მიერ წარდგენილი ინვოისისა და შეფუთვის ფურცლის საფუძველზე. სატრანსპორტო დოკუმენტს შემდგომ ექსპორტიორი წარუდგენს შემოსავლების სამსახურის საბაჟო დეპარტამენტს.

საბაჟო დეკლარაცია

ეს არის დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს თუ რა სახის, რაოდენობისა და ღირებულების ტვირთი/საქონელი კვეთს ქვეყნის საზღვარს. აღნიშნული დოკუმენტით ტვირთი ექცევა საბაჟო რეჟიმში.

ვინ გასცემს საბაჟო დეკლარაციას?

სატვირთო საბაჟო დეკლარაციას გასცემს შემოსავლების სამსახურის საბაჟო დეპარტამენტი.

როგორია საბაჟო დეკლარაციის გაცემის ვადები და საფასური?

საბაჟო დეკლარაციის ასაღებად ექსპორტიორმა შემოსავლების სამსახურში უნდა წარადგინოს ინვოისი და სატრანსპორტო დოკუმენტი. საბაჟო დეკლარაცია უფასოა და გაიცემა 2 სამუშაო დღეში.

რამდენიმე რჩევა თაფლის ექსპორტით დაინტერესებულ კომპანიებს

მიმღები ქვეყანა, სადაც აპირებთ თაფლის ექსპორტს ყურადღებით უნდა შეარჩიოთ, უნდა გაითვალისწინოთ მათი და საქართველოს საკანონმდებლო მოთხოვნები.

- შეისწავლეთ მიმღები ქვეყნის საკანონმდებლო მოთხოვნები და აღნიშნულ გზამკვლევაში მოცემული საკითხები, სხვა გასათვალისწინებელი ფაქტორები და აწონ-დაწონეთ, შეგიძლიათ თუ არა ამ მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

კარგად დაგეგმეთ ექსპორტის პროცესი

უპასუხეთ შემდეგ კითხვებს:

- გყავთ თუ არა თანამშრომელი, რომელიც უზრუნველყოფს საექსპორტო დოკუმენტაციის მომზადებას?
- შეგიძლიათ სათანადო რაოდენობის თაფლის სათანადო დროში მიწოდება?
- აკმაყოფილებს თქვენი შეფუთვა და ეტიკეტირება მიმღები ქვეყნის მოთხოვნებს?
- რა დაგეგმილი და გაუთვალისწინებელი ხარჯები შეიძლება ახლდეს საექსპორტო ოპერაციას?

სწორად შეარჩიეთ იმპორტიორი-პარტნიორი

უპასუხეთ შემდეგ კითხვებს:

- ვინ არის თქვენი პარტნიორი - სავაჭრო ქსელი? დისტრიბუტორი კომპანია?
- გამოიყენებთ საბროკერო კომპანიებს?
- საჭიროა ერთობლივი კომპანიის შექმნა?
- ზუსტად, მკაფიოდ, სრულად და წერილობით არის შეთანხმებული იმპორტიორთან საექსპორტო ოპერაციის ყველა პირობა (ამ

სახელმძღვანელოში მოცემული საკითხები, მხარეთა ვალდებულებები, თანხის გადახდის პირობები...)?

- იმპორტიორი/თქვენი პარტნიორი კარგად ერკვევა მისი ქვეყნის საკანონმდებლო მოთხოვნებში?
- გათვალისწინებულია ენობრივი ბარიერის ან ადგილობრივი კულტურის გავლენის რისკი ბიზნესოპერაციებზე?

დაიჭირეთ თადარიგი პროდუქციის სათანადო შეფუთვისთვის

ექსპორტის პროცესში ერთ-ერთი გასათვალისწინებელი ფაქტორია პროდუქციის ტარა. იმპორტიორები ითხოვენ თაფლის მიწოდებას ძირითადად 3 ტიპის ჭურჭლით: 1. მინის ან პლასტმასის ქილებში, 2. პლასტმასის სათლებში (20-35 ლ.) ან/და 3. მეტალის ცილინდრულ ავზებში (220 ლ.). საქართველოში სამივე ტიპის შეფუთვის მოძიება პრობლემურია. მათი მცირე რაოდენობით შემოტანა კი საკმაოდ რთული, ძვირი და ხანგრძლივი პროცესია. ამიტომ ექსპორტიორს წინასწარ უნდა ჰქონდეს მოძიებული ინფორმაცია ჭურჭლის მწარმოებლებზე და შემომტანებზე და მზად იყოს თაფლის მიმღების/იმპორტიორის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად.

მიიღეთ კონსულტაციები

გადაწყვეტილების მიღებამდე ყველა საკითხი დააზუსტეთ ამ სახელმძღვანელოში მითითებული ორგანიზაციების სპეციალისტებთან, ექსპორტ-იმპორტის პრაქტიკოსებთან და კონსულტანტებთან.

პოტენციური საექსპორტო ქვეყნებისა და ქვეყანათა გაერთიანებების მიმოხილვა

აღნიშნულ თავში წარმოდგენილია იმ იმპორტიორი ქვეყნების ძირითადი მოთხოვნები, სადაც ქართული თაფლის ექსპორტის პოტენციალი მაღალია.

ევროკავშირი

ევროკავშირი თაფლის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მწარმოებელია ჩინეთის შემდეგ და აწარმოებს 250 ათას ტონა თაფლს წელიწადში, აქედან 60% ადგილობრივი მოხმარებისაა. ამავდროულად, ევროკავშირი მსოფლიოში თაფლის უმსხვილესი იმპორტიორია. იმპორტირებული თაფლის მოცულობამ 2018 წელს შეადგინა 207 414 ტონა (498 მლნ. ევრო).

ევროპის კავშირი, შემოკლებით - ევროკავშირი, არის ევროპის სახელმწიფოთა ეკონომიკურ-პოლიტიკური გაერთიანება. ევროკავშირის წევრია ევროპის 28 ქვეყანა:

ავსტრია, ბელგია, ბულგარეთი, ხორვატია, კვიპროსი, ჩეხეთი, დანია, ესტონეთი, ფინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, საბერძნეთი, უნგრეთი, ირლანდია, იტალია, ლატვია, ლიეტუვა, ლუქსემბურგი, მალტა, პოლანდია, პოლონეთი, პორტუგალია, რუმინეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია, ესპანეთი, შვედეთი და გაერთიანებული სამეფო.

- ექსპორტირებული თაფლი უნდა აკმაყოფილებდეს ევროკომისიის 1996 წლის 29 აპრილის # 96/23/EC დირექტივას.
- შეკვეთის განხორციელებამდე იმპორტიორი ითხოვს თაფლის ნიმუშების გაგზავნას, რათა დარწმუნდეს, რომ თაფლი შეესაბამება ევროკავშირის მოთხოვნებს.

საბაჟო მოსაკრებლები

საქართველოდან ევროკავშირში შეტანილი თაფლი თავისუფლდება საბაჟო გადასახადისგან. თუმცა, შემსყიდველთან პროდუქციის ფასის შეთანხმებისას გასათვალისწინებელია ის, რომ თაფლის იმპორტიორი (ევროკავშირში შემსყიდველი) პირი იხდის დამატებული ღირებულების გადასახადს (18-22 % იმპორტირებული პროდუქტის წარმოშობის ქვეყნის მიხედვით).

ექსპორტისთვის აუცილებელი დოკუმენტები:

ვეტერინარული სერტიფიკატი წარმოშობის სერტიფიკატი, ფორმა EUR1	დედაქალაქი	ბრიუსელი (დე ფაქტო)
კომერციული დოკუმენტები	სახელმწიფო ენა	24 ენა
სატვირთო საბაჟო დეკლარაცია	მოსახლეობა	511,805,088
სატრანსპორტო დოკუმენტი	ფართობი (კვ. კმ.)	4,475,757
	მშპ (\$)	21,700,000,000,000
	ვალუტა	ევრო
	სატელეფონო კოდი	-
	სასაათე სარტყელი	+1 +3

მნიშვნელოვანია, იმპორტიორის მიერ ტვირთის თანმხლები დოკუმენტები აიტვირთოს ვაჭრობის კონტროლისა და ექსპერტის სისტემაში (Traces) და მოხდეს ევროკავშირის მიმღები საბაჟო პუნქტის წინასწარ გაფრთხილება.

ევროკავშირი ყველაზე სტაბილური და მსხვილი საექსპორტო ბაზარია ქართული თაფლისთვის. ამ დროისთვის, იმპორტირებული თაფლი მოთხოვნის 40%-ს აკმაყოფილებს. ევროკავშირის მოთხოვნები საკმაოდ მკაცრია, თუმცა საქართველოს აქვს შესაძლებლობა დააკმაყოფილოს იგი და შევიდეს ევროკავშირის ბაზარზე, განსაკუთრებით კი ნიშა ბაზარზე მაღალი ღირებულების თაფლით.

ამერიკის შეერთებული შტატები

ამერიკის შეერთებული შტატები (აშშ) მსოფლიოში თაფლის წარმოების მოცულობით მე-4 ადგილზეა. აშშ-ში წლიურად 75,000 ტონამდე თაფლი იწარმოება, აქედან 80% კალიფორნიის შტატზე მოდის. აშშ თაფლის მოხმარების მხრივაც ერთ-ერთი ლიდერი ქვეყანაა (230,000 ტონა წელიწადში).

- საქართველოსა და აშშ-ს შორის სავაჭრო ურთიერთობები რეგულირდება ვაჭრობისა და ინვესტიციების შესახებ საქართველოსა და ამერიკის შეერთებული შტატებს შორის შეთანხმებით.
- ექსპორტირებული თაფლი უნდა შეესაბამებოდეს ამოღებული თაფლის ხარისხის აშშ-ის სტანდარტის (United States Standards for Grades of Extracted Honey) მოთხოვნებს.

ექსპორტისთვის აუცილებელი დოკუმენტები:

ვეტერინარული სერტიფიკატი, წარმოშობის სერტიფიკატი ფორმა A კომერციული დოკუმენტი საბაჟო დეკლარაცია სატრანსპორტო დოკუმენტი	დედაქალაქი სახელმწიფო ენა მოსახლეობა ფართობი (კვ. კმ.) მშპ (\$) ვალუტა სატელეფონო კოდი სასაათე სარტყელი	ვაშინგტონი ინგლისური 325,719,178 9,833,520 20,199,000,000,000 აშშ დოლარი 1 -4 ... -12, +10, +11
--	--	--

გარდა ამ დოკუმენტებისა, აშშ-ს მხარე მოითხოვს True Source სერტიფიკატს, რომელიც ადასტურებს თაფლის ნატურალურობას. სერტიფიკატს გასცემს აკრედიტებული და ავტორიზებული კომპანია. ასეთი კომპანია საქართველოში არ ოპერირებს, ამიტომ ექსპორტიორმა იმპორტიორისგან უნდა მიიღოს რეკომენდაცია ასეთი ორგანიზაციის შესახებ. სერტიფიკატის მისაღებად ექსპორტიორი სააპლიკაციო ფორმას და წინასწარი აუდიტის კითხვარს უგზავნის მასერტიფიცირებელ კომპანიას. აუდიტი ტარდება წარმოების ადგილზე. აუდიტის შემდეგ საწარმოს ეძლევა რეკომენდაციები და ვადა, რათა აღმოფხვრას შეუსაბამობები. თუკი ექსპორტიორი პასუხობს მასერტიფიცირებელი ორგანოს მოთხოვნებს, იგი იღებს სერტიფიკატს. პროცედურის ჯამური ღირებულება მერყეობს 1,700 \$-დან 10,000 \$-მდე და

დამოკიდებულია წარმოების მოცულობაზე. სერტიფიკატს ერთწლიანი ვადა აქვს, რის შემდეგაც ტარდება ხელმეორე აუდიტი.

საერთაშორისო ვაჭრობაში ამერიკის შეერთებულ შტატებს ყველაზე მაღალი დეფიციტი აქვს თაფლის. თავის მხრივ, ეს ადასტურებს ამერიკის ნაკლებ კონკურენტუნარიანობას კონკრეტული პროდუქტის წარმოებაში, თუმცა წარმოადგენს საკმაოდ დიდ პოტენციალს საქართველოსთვის. შესაძლებელია ქართული თაფლის ექსპორტით მოხდეს ამერიკელი მომხმარებლების მოთხოვნილების დაკმაყოფილება. მართალია True Source სერტიფიკატის ქვეყანაში ხელმიუწვდომობა გაზრდის ქართული თაფლის თვითღირებულებას, თუმცა ქართულ თაფლს აქვს პოტენციალი შევიდეს აშშ-ში ბიო/ორგანული თაფლის ბაზარზე.

თურქეთის რესპუბლიკა

თურქეთი მსოფლიოში თავლის წარმოების მიხედვით მე-3 ადგილზეა (115,000 ტონა წელიწადში). თურქეთის თავლი მაღალი ხარისხისაა, რაც სხვა მიზეზებთან ერთად იმითაც არის განპირობებული, რომ თავლი ძირითადად კავკასიური ფუტკრისგან მიიღება.

საქართველოსა და თურქეთს შორის სავაჭრო ურთიერთობები რეგულირდება თურქეთის რესპუბლიკასა და საქართველოს შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმებით და DCFTA-ს რეგულაციებით. თურქეთში საქართველოდან ჯამურად 200 ტონამდე ექსპორტირებული თავლი არ იბეგრება, 200 ტონაზე გადაჭარბებულ რაოდენობაზე კი მოქმედებს 38,5 % საბაჟო გადასახადი. მიუხედავად ამისა, ამ დროისთვის საქართველოდან თურქეთში თავლი შუამავლებს გადააქვთ არალეგალურად და ოფიციალური ექსპორტი ჯერ არ განხორციელებულა.

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები

ვეტერინარული სერტიფიკატი	დედაქალაქი	ანკარა
წარმოშობის სერტიფიკატი EUR 1	სახელმწიფო ენა	თურქული
კომერციული დოკუმენტები	მოსახლეობა	82,835,090
საბაჟო დეკლარაცია	ფართობი (კვ. კმ.)	783,356
სატრანსპორტო დოკუმენტი	მშპ (\$)	2,132,717,000,000
	ვალუტა	თურქული ლირა
	სატელეფონო კოდი	90
	სასაათე სარტყელი	+3

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს აქვს შესაძლებლობა 200 ტონამდე თავლი გაიტანოს თურქეთში ექსპორტზე დაბეგრის გარეშე, ქართული კომპანიებისთვის კვლავ სირთულეს წარმოადგენს თავლის თურქეთში ექსპორტირება, რადგან თურქეთის თავლის ბაზარი ერთ-ერთი ყველაზე დაცული ბაზარია მსოფლიოში. სხვა ქვეყნების მიერ ნაწარმოები იაფი თავლის იმპორტისგან ბაზრის დასაცავად, მთავრობამ გაზარდა ადგილობრივ ბაზარზე ნაწარმოები თავლის ფასი, რამაც მოახდინა თურქ მეფუტკრეთა წახალისება და თავლის წარმოების ზრდა. გასათვალისწინებელია, რომ თურქეთში მოსახლეობის რაოდენობის ზრდის კვალდაკვალ იზრდება თავლის მთლიანი მოხმარებაც და უახლოეს წლებში ქვეყანაში შეიქმნება დისბალანსი თავლის წარმოებასა და მოხმარებას შორის.

აზერბაიჯანის რესპუბლიკა

აზერბაიჯანი წლიურად დაახლოებით 5 000 ტონა თაფლს აწარმოებს. 2018 წელს აზერბაიჯანის მიერ ექსპორტირებული თაფლის მოცულობამ 8,3 ტონა, ხოლო იმპორტირებული თაფლის მოცულობამ 88 ტონა შეადგინა. საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის სავაჭრო ურთიერთობები რეგულირდება საქართველოს მთავრობასა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკის მთავრობას შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმებით.

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები:

კომერციული დოკუმენტები	დედაქალაქი	ბაქო
საბაჟო დეკლარაცია	სახელმწიფო ენა	აზერბაიჯანული
სატრანსპორტო დოკუმენტი	მოსახლეობა	9,867,250
	ფართობი (კვ. კმ.)	86,600
	მშპ (\$)	166,804,000,000
	ვალუტა	მანათი
	სატელეფონო კოდი	994
	სასაათე სარტყელი	+4

აღნიშნული დოკუმენტები არის სავალდებულო, თუმცა, იმპორტიორმა დამატებით შეიძლება მოითხოვოს წარმომშობის სერტიფიკატი და/ან ვეტერინარული სერტიფიკატი.

აზერბაიჯანის მიერ თაფლის რაოდენობის მოხმარების, ფასებისა და წაბლის თაფლზე მაღალი მოთხოვნის გათვალისწინებით საქართველოს აქვს პოტენციური შევიდეს აზერბაიჯანის ბაზარზე წაბლის თაფლით. თუმცა, პროტექციონიზმი და საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვარზე არაგამჭვირვალე საბაჟო პროცედურები ართულებს ექსპორტის პროცედურას.

სომხეთის რესპუბლიკა

სომხეთი წლიურად დაახლოებით 2,000 ტონა თაფლს აწარმოებს. 2016 წელს, სომხეთიდან ექსპორტირებულმა თაფლის მოცულობამ 88 ტონა შეადგინა, ხოლო იმპორტირებულმა - 57 ტონა. საქართველოსა და სომხეთს შორის სავაჭრო ურთიერთობები რეგულირდება თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნის შესახებ შეთანხმებით. გასათვალისწინებელია, რომ სომხეთი არის ევრაზიის ეკონომიკური კავშირის წევრი და ამ კავშირის წევრი ქვეყნები (გარდა სომხეთისა - რუსეთი, ბელორუსი, ყაზახეთი და ყირგიზეთი) ერთობლივად იღებენ გადაწყვეტილებას ამ კავშირის წევრ რომელიმე ქვეყანაში სხვა ქვეყნიდან პროდუქციის შეტანის თაობაზე.

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები

ვეტერინარული სერტიფიკატი, წარმოშობის სერტიფიკატი CT-1	დედაქალაქი	ერევანი
კომერციული დოკუმენტი	სახელმწიფო ენა	სომხური
საბაჟო დეკლარაცია	მოსახლეობა	2,924,816
სატრანსპორტო დოკუმენტი	ფართობი (კვ. კმ.)	29,743
	მშპ (\$)	27,212,000,000
	ვალუტა	დრამი
	სატელეფონო კოდი	374
	სასაათე სარტყელი	+4

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სომხეთი ევრაზიის ეკონომიკური კავშირის წევრი ქვეყანაა და სომხეთში იმპორტირებულ ნებისმიერ პროდუქტზე, მათ შორის თაფლზე გადაწყვეტილებას გაერთიანების თითოეული წევრი ქვეყანა იღებს. ხშირ შემთხვევაში, გადაწყვეტილება უსამართლოა და ქვეყნები მათი პოლიტიკური ხედვიდან გამომდინარე ხელოვნურ ბარიერებს ქმნიან, რათა შეაფერხონ იმპორტი კონკრეტული ქვეყნიდან. იმის გათვალისწინებით, რომ სომხეთს აქვს თაფლის ექსპორტის გამოცდილება, მათ შორის ევროკავშირში, ქართული კომპანიებისთვის ხელსაყრელი იქნება პარტნიორული ურთიერთობების დამყარება სომხურ კომპანიებთან და ქართული თაფლის სომხურ თაფლთან ერთად ექსპორტი სამიზნე ქვეყნებში.

რუსეთის ფედერაცია

რუსეთი წლიურად დაახლოებით 70,000 ტონა თაფლს აწარმოებს. 2018 წელს, რუსეთის მიერ ექსპორტირებულმა თაფლმა შეადგინა 1 963 ტონა, ხოლო იმპორტირებულმა 135 ტონა. საქართველოსა და რუსეთს შორის სავაჭრო ურთიერთობები რეგულირდება თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნის შესახებ შეთანხმებით.

გასათვალისწინებელია, რომ რუსეთი არის ევრაზიის ეკონომიკური კავშირის წევრი და ამ კავშირის წევრი ქვეყნები (გარდა რუსეთისა - სომხეთი, ბელორუსი, ყაზახეთი და ყირგიზეთი) ერთობლივად იღებენ გადაწყვეტილებას ამ კავშირის წევრ რომელიმე ქვეყანაში სხვა ქვეყნიდან პროდუქტის შეტანის თაობაზე.

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები

ვეტერინარული სერტიფიკატი	დედაქალაქი	მოსკოვი
წარმოშობის სერტიფიკატი CT-1	სახელმწიფო ენა	რუსული
კომერციული დოკუმენტი	მოსახლეობა	144,526,636
საბაჟო დეკლარაცია	ფართობი (კვ. კმ.)	17,075,200
სატრანსპორტო დოკუმენტი	მშპ (\$)	4,152,000,000,000
	ვალუტა	რუსული რუბლი
	სატელეფონო კოდი	7
	სასაათე სარტყელი	+2 ... +12

რუსეთი თაფლის ექსპორტიორი ქვეყანაა, სადაც თაფლის იმპორტი საკმაოდ დაბალია. საქართველოსა და რუსეთს შორის დამაბული პოლიტიკური ვითარება ბარიერს უქმნის ქართული პროდუქტების, მათ შორის თაფლის ექსპორტს რუსეთში. თუმცა, რუსი მომხმარებლები ლოიალურები არიან ქართული პროდუქტისადმი და ქართულ თაფლს რუსეთში ექსპორტის მაღალი პოტენციალი აქვს თუ სწორად მოხდება მისი მარკეტინგულად შეფუთვა.

სპარსეთის ყურის ქვეყნები

სპარსეთის ყურის ქვეყნებია: ომანი, არაბეთის გაერთიანებული საემიროები, საუდის არაბეთი, კატარი, ბაჰრეინი, ქუვეითი, ერაყი და ირანი. აქედან, სპარსეთის ყურის არაბული ქვეყნების თანამშრომლობის საბჭოს წევრები არიან ომანი, არაბეთის გაერთიანებული საემიროები, საუდის არაბეთი, კატარი, ბაჰრეინი, ქუვეითი. 2018 წელს, საქართველოდან 0,5 ტონა თაფლის ექსპორტი მოხდა სპარსეთის ყურის ქვეყნებში. ექსპორტირებული თაფლის მთლიანმა ღირებულებამ 2 600 აშშ დოლარი შეადგინა (საშუალო ფასი 5,2 აშშ დოლარი/კგ).

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები

კომერციული დოკუმენტი	სათაო ოფისი	ერ-რიადი (ს.ა.)
საბაჟო დეკლარაცია	ოფიციალური ენა	არაბული
სატრანსპორტო დოკუმენტი	მოსახლეობა	55,891,844
	ფართობი (კვ. კმ.)	2,673,108
	მშპ (\$)	3,676,000,000,000
	ვალუტა	6 ვალუტა
	სატელეფონო კოდი	-
	სასაათე სარტყელი	+3 +4

აღნიშნული დოკუმენტები არის სავალდებულო, თუმცა, იმპორტიორმა დამატებით შეიძლება მოითხოვოს წარმოშობის სერტიფიკატი და/ან ვეტერინარული სერტიფიკატი/ჰიგიენის სერტიფიკატი. მნიშვნელოვანია, ექსპორტიორმა საჭირო დოკუმენტები წინასწარ დააზუსტოს იმპორტიორთან.

სპარსეთის ყურის ქვეყნებში თაფლი არის ერთ-ერთი სწრაფად მზარდი და ყველაზე მოთხოვნადი იმპორტირებული პროდუქტი. ქართული თაფლის სხვადასხვა სახეობებიდან, განსაკუთრებით წაბლისა და აკაციის თაფლია მოთხოვნადი სპარსეთის ყურის ქვეყნებში. გამომდინარე იქედან, რომ სპარსეთის ყურის ქვეყნებს იმპორტირებულ თაფლზე ევროკავშირის ანალოგიური მოთხოვნები აქვს, საქართველოს აქვს აღნიშნული მოთხოვნების დაკმაყოფილების შესაძლებლობა. ექსპორტის დროს გასათვალისწინებელია, რომ თაფლის იმპორტიორს ვაჭრობისა და მრეწველობის სამინისტროდან მოპოვებული უნდა ჰქონდეს თაფლის იმპორტის ლიცენზია, ამიტომ ქართულმა კომპანიებმა ყურადღებით უნდა შეარჩიონ იმპორტიორი და სანდო პარტნიორული ურთიერთობა დაამყარონ მასთან.

იაპონია

იაპონია თავლის იმპორტიორი მესამე უმსხვილესი ქვეყანაა მსოფლიოში. თავლით თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი აქ მხოლოდ 7%-ს შეადგენს. 2018 წელს, 50 ათასი ტონა თავლი (145,4 მილიონი აშშ დოლარი) იქნა იმპორტირებული იაპონიაში. უმსხვილესი იმპორტიორი ჩინეთია, ვინაიდან ჩინეთი იაპონიის მსგავსად ღია ფერის, აკაციის, გლერძისა და რაფსის თავლს აწარმოებს და თავლის ფასი საკმაოდ დაბალია. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლო წლებში იაპონიამ გაზარდა არგენტინიდან, კანადიდან და უნგრეთიდან იმპორტირებული თავლის რაოდენობა.

საბაჟო მოსაკრებლები

ნატურალური თავლი იაპონიაში მიიჩნევა „ჯანმრთელ პროდუქტად“, ამიტომ აქ იმპორტირებული და გაყიდული თავლი კონტროლდება „საკვების სანიტარული კანონის“ მიხედვით. იაპონიის საბაჟო თანახმად, თავისუფალი ვაჭრობის ორგანიზაციის წევრი ქვეყნიდან (მათ შორის საქართველო) იმპორტირებული თავლის საბაჟო მოსაკრებელი 25,5% შეადგენს, ხოლო ნაკლებად განვითარებული ქვეყნებიდან¹ იმპორტირებული თავლი გათავისუფლებულია საბაჟო მოსაკრებლისგან.

ნებისმიერ ადამიანს, ვისაც სურს რაიმე პროდუქტის იმპორტირება იაპონიაში უნდა მოიპოვოს იმპორტის ლიცენზია იაპონიის მთავრობისგან. აღნიშნული პროცედურა იწყება იმპორტის დეკლარაციის შევსებით, მოიცავს იმპორტირებული პროდუქტის შემოწმებას და სრულდება იმპორტის ნებართვის გაცემითა და საბაჟო მოსაკრებლების გადახდით.

---

¹ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის თანახმად, ესენი არის დაბალი სოციო-ეკონომიკური მაჩვენებლების მქონე ქვეყნები. 2018 წელს 48 ქვეყანა ატარებდა ნაკლებად განვითარებული ქვეყნის სტატუსს.

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები

ვეტერინარული სერტიფიკატი
წარმოშობის სერტიფიკატი ფორმა A
კომერციული დოკუმენტები
საბაჟო დეკლარაცია
სატრანსპორტო დოკუმენტი
იმპორტის ნებართვა

დედაქალაქი	ტოკიო
ოფიციალური ენა	იაპონური
მოსახლეობა	126,317,000
ფართობი (კვ.მ)	377,973
მშპ (\$)	5,594,452,000,000,000
ვალუტა	იენი
სატელეფონო კოდი	81
სასაათე სარტყელი	+9

იაპონიაში, მომხმარებელთა მოთხოვნა ხარისხიან და ამავდროულად ორგანულ პროდუქტზე უკანასკნელ წლებში საგრძნობლად გაიზარდა. აღნიშნულისა და იაპონიის თავლით თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტის გათვალისწინებით საკმაოდ დიდი პოტენციალი იქმნება ქართული თავლის ექსპორტისთვის. საქართველოს შეუძლია მაღალი ხარისხის აკაციის თავლი შესთავაზოს იაპონურ ბაზარს, რისთვისაც ქართულმა კომპანიებმა მჭიდრო და სანდო პარტნიორული ურთიერთობები უნდა დაამყარონ თავლის იმპორტის ნებართვის მქონე იაპონელ პარტნიორებთან.

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა

ჩინეთი მსოფლიოში თავლის ყველაზე მსხვილი მწარმოებელია. მისი წლიური წარმოება დაახლოებით 650,000 ტონაა, აქედან 200,000 ტონამდე თავლი ექსპორტზე გადის. ჩინეთში თავლის იმპორტი მნიშვნელოვნად მცირეა (7,000 ტონა).

საქართველოსა და ჩინეთს შორის სავაჭრო ურთიერთობები რეგულირდება საქართველოს მთავრობასა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მთავრობას შორის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ“ 2017 წლის შეთანხმების მიხედვით. ამ შეთანხმების მიხედვით ჩინეთში პროდუქციის შეტანაზე საბაჟო გადასახადი გაუქმებულია.

ექსპორტისთვის საჭირო დოკუმენტები

ვეტერინარული სერტიფიკატი	დედაქალაქი	პეკინი
წარმოშობის სერტიფიკატი	სახელმწიფო ენა	ჩინური
საქონლის ნასყიდობის დოკუმენტი	მოსახლეობა	1,403,500,365
სატვირთო საბაჟო დეკლარაცია	ფართობი (კვ. კმ.)	9,596,961
სატრანსპორტო დოკუმენტი	მშპ (\$)	23,122,000,000,000
	ვალუტა	იუანი
	სატელეფონო კოდი	86
	სასაათე სარტყელი	+8

ჩინურ ბაზარზე თავლის ფასები ქართული თავლის ფასებზე ბევრად დაბალია, თუმცა, საქართველოს აქვს კონკურენტული უპირატესობა წარმოებული თავლის ხარისხის კუთხით, ამიტომ, ქართულ კომპანიებს შეუძლიათ მოახდინონ ქართული თავლის მარკეტინგი მაღალი-შემოსავლების მქონე სამიზნე ჯგუფებზე.

ექსპორტის პროცესში ჩართული და ხელშემწყობი ორგანიზაციები

სურსათის ეროვნული სააგენტო

სურსათის ეროვნული სააგენტო გასცემს ვეტერინარულ სერტიფიკატს.
სააგენტოსგან შესაძლებელია მიიღოთ თაფლის ლაბორატორიული ტესტების ჩამონათვალი.
სააგენტოსგან შეგიძლიათ მიიღოთ კონსულტაცია ამ ტესტების განმარტებელი ლაბორატორიების შესახებ.
სააგენტოსგან მიიღებთ ინფორმაციას ტექნიკური რეგლამენტისა და სხვა საკანონმდებლო მოთხოვნების შესახებ.
სააგენტოს სათაო ოფისის მისამართია: თბილისი, მარშალ გელოვანის გამზირი #6.
ცხელი ხაზი: + 995 (32) 2 91 91 68
რეგიონული ოფისების საკონტაქტო ინფორმაცია შეგიძლიათ იხილოთ სააგენტოს ვებ-გვერდზე: www.nfa.gov.ge

საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო

მწარმოებლის ბიზნესოპერატორად რეესტრაციას ახორციელებს საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო.
საჯარო რეესტრის სათაო ოფისის მისამართია: თბილისი, სანაპიროს ქუჩა #2.
ცხელი ხაზი: + 995 (32) 2 405 405
სააგენტოს რეგიონული სამსახურების საკონტაქტო ინფორმაცია შეგიძლიათ იხილოთ სააგენტოს ვებ-გვერდზე: www.napr.gov.ge

შემოსავლების სამსახური

საქართველოს შემოსავლების სამსახური გასცემს საქონლის წარმოშობის სერტიფიკატს და საბაჟო დეკლარაციას.

სამსახურის თბილისის სერვის-ცენტრის მისამართია: თბილისი, გულუას ქუჩა #4.

ცხელი ხაზი: + 995 (32) 2 26 22 21

რეგიონული სერვის-ცენტრებისა და საბაჟო გამშვები პუნქტების საკონტაქტო მონაცემები შეგიძლიათ იხილოთ სააგენტოს ვებ-გვერდზე:

www.rs.ge

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია

ეს არის სახელმწიფო ორგანიზაცია, რომელიც ატარებს თავლის ლაბორატორიულ ანალიზებს.

ცენტრალური ლაბორატორიის მისამართი: თბილისი, ვასო გომიაშვილის ქუჩა #49.

ცხელი ხაზი: + 995 (32) 2 53 09 68;

რეგიონული ლაბორატორიების საკონტაქტო ინფორმაცია შეგიძლიათ იხილოთ სააგენტოს ვებ-გვერდზე: : **www.lma.gov.ge**

სააგენტო „აწარმოე საქართველოში“

სააგენტო ახორციელებს ქართული პროდუქციის ექსპორტის ხელშეწყობის პროგრამებს.

სააგენტოს მისამართი: თბილისი, მარჯანიშვილის ქუჩა # 5/6.

ცხელი ხაზი: 1525

ვებ-გვერდი : **www.enterprisegeorgia.gov.ge**

სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტო

სააგენტო ახორციელებს სოფლის მეურნეობის (მათ შორის თავლის წარმოების) ხელშეწყობის პროგრამებს.

სააგენტოს მისამართი: თბილისი, ახმეტელის ქუჩა #10ა.

ცხელი ხაზი: 1501 / + 995 (32) 2 47 01 01

ვებ-გვერდი: www.arda.gov.ge

საქართველოს ბიზნეს ინსტიტუტი

ეს არის არაკომერციული ორგანიზაცია, რომელიც თავლის ექსპორტით დაინტერესებულ ნებისმიერ მხარეს უწევს კონსულტაციას და აწვდის მისთვის საჭირო ინფორმაციას.

მისამართი: თბილისი, შარტავას ქუჩა #34.

ცხელი ხაზი: 555 95 99 00

ვებ-გვერდი: www.business.org.ge

ლაბორატორიები

საქართველოში მოქმედი ლაბორატორიების, მათი სერვისების ჩამონათვალი და საკონტაქტო ინფორმაცია შეგიძლიათ იხილოთ აკრედიტაციის ერთიანი ეროვნული ორგანოს აკრედიტაციის ცენტრის ვებ-გვერდზე: www.gac.gov.ge

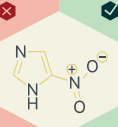
დანართი 1 – როგორ უნდა ავირილოთ ანტიბიოტიკების შემცველობა თაფლში

ანტიბიოტიკების შემცველი თაფლის ბაყიღვა აკრძალულია! როგორ უნდა ავირილოთ ანტიბიოტიკების შემცველობა თაფლში?

დაუშვებელია

არ გამოიყენეთ ის ვეტერინარული პრეპარატები, რომლებზე შეყვანე შეზღვევ არსადაც ნივთიერებები: ნარინგენინი ან/და მსხვერპლ მიწვეული პრეპარატები, ქლორამფენიკოლი, ქლორამინობამინი, კოლბამინი და/ან/ან, ნიტროინდოზოლი, დიმეტრიდოზოლი, რინდოზოლი, ნიტროფურანსენი (მათ შორის ფურამილიდინი).

შითლით აუცილებლობის შემთხვევაში, გამოიყენეთ წესის დაცვით გამოიყენოთ ის ვეტერინარული პრეპარატები, რომლებზეც შეყვანე შეზღვევლილი გამოსაცემელი ნივთიერებები: ტეტრაციკლინის, სტრეპტომიცინის და სულონამიდის, ვინალინ მათი გამოყენების ხშირ შემთხვევაში აბინძურებს თაფლს (გამოიყენეთ შეფუთვაში, ამ ნივთიერებების ნარჩენების რაოდენობის თიხაში დასაშვებ ზღვარს ხშირ შემთხვევაში საერთაშორისო აღმსრულებელი).

დაშვებულია

ფუტკრის ოჯახების პროფილაქტიკური მკურნალობისათვის გამოიყენოთ ის რეცეპტურული ვეტერინარული პრეპარატები, რომლებზეც რეკომენდირებულია საქართველოს შვედურ-ეროვნო ვეტერინარული შიშის.

არ გამოიყენოთ ანტიბიოტიკები ფუტკრის დაეაფლებების პროფილაქტიკისთვის არ გამოიყენოთ ანტიბიოტიკები ნივთებისა მკურნალობის და პრევენციის მიზნით!

არ გამოიყენოთ ანტიბიოტიკები ისეთი საკანაქონო ინფექციური დაეაფლებების რაოდენობაში მიმდინარეობის დროს, როგორცაა ამერიკული და ევროპული სადასაშვ სეპსის შემთხვევაში რეკომენდირებულია, დამოკიდებულია ფუტკრის ოჯახისა, რათა თავიდან ავირილოთ დაეაფლებების გავრცელების ოქცია და ახლოს მდებარე საფრინველსა საფრინველთა სასაფრინველო სტეპის დამუშავების შედეგ, გამოიყენოთ იგი და ჩაატაროთ ფორმირება ამ ხელნაწილის, რომლებზეც ინფორმაცია სხვა გამოიყენოთ.

თავიდან ავირილოთ საფუტკრეში ანტიბიოტიკების გამოყენება.

დაეაფლებების პროფილაქტიკის (პრევენციის) მიზნით: *გამათვისებელი საფუტკრეში შიშის და შიშის დროს; *დაეაფებელი საფრინველ-საფრინველო ნარჩენები; *გამათვისებელი ფუტკრის ოჯახის სრულყოფილი საცდები; *ფრინველი ამოიღო და განაიდგინო დამინახველი ხარკითი ჩარხი და მკვდარი ფუტკრები.

დროულად განასარაფლოთ ფუტკრის ოჯახების პროფილაქტიკური დამუშავების ინიციატივები (ვიტამინები, აკრამინოლი) რათა თავიდან ავირილოთ ფუტკრის ოჯახების დამსხვერპლად გარდა იმისა, რომ ვირთიკომისა შიშის განადგურების ფუტკრის ოჯახი, ის ხელს უწყობს ინფექციური დაეაფლებების – ამერიკული და ევროპული სადასაშვების გავრცელებას. ნივთებისა პრევენციის და მკურნალობის მიზნით გამოიყენოთ საქართველოს შვედურ-ეროვნო ვეტერინარული შიშის რეკომენდირებული პრეპარატები.

არ გამოიყენოთ ფუტკრის ადამიანების სამკურნალო ვაკცინაციის ანტიბიოტიკები და სხვა პრეპარატები.

შუბინეთ ვეტერინარული პრეპარატები ვეტერინარული ადგილებში, ვეტერინარის ან სამედიცინო-საკონსულტაციო ცენტრების ნარჩენებისა და სხვა სახის ვაკცინაციისთვის.

არ შეიძლება ანტიბიოტიკების ვეტერინარული პრეპარატები, რომლებზეც არ არის მოცემული ინფორმაცია შეზღვევლობის და გამოიყენების წესის შესახებ (ასეთი შემთხვევების არსებობის დადასტურება გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ცხელ ხაზზე 1501).

შუბინეთ ვეტერინარული პრეპარატები სათანადო ტერაპიის და ინსტრუქციის, რომელზეც მოცემულია ინფორმაცია პრეპარატის შემადგენლობის და გამოყენების წესის შესახებ.

შეზღვევლით მასკით ვეპრეპარატის ინსტრუქციის, რათა უზრუნველყოთ მისი ეფექტურობა, თავიდან ავირილოთ შეზღვევების და ევარილი მოვლენები.

თავი აბინძურებ ისეთი ვეტერინარული პრეპარატები გამოიყენების, რომლებზეც არ გვაქვს სრული ინფორმაცია (გამოყენების პერიოდი და დოზები), ვინაიდან ამისთანა მკურნალობა კიდევ ვერა ზრის ფუტკრის ოჯახების დამინახვის რისკს. არ გამოასარაფროთ საფრინველი დაეაფლებების პროფილაქტიკა ან მკურნალობის კვლევისთვის სპეციალისტის ინფის და კონსულტაციის გარეშე.

საფუტკრეში პროფილაქტიკური და სამკურნალო საშუალებების ჩატარებისათვის მთელი ცელიდაციური რჩევები ვეტერინარისგან, საინფორმაციო-საკონსულტაციო ცენტრების ნარჩენებისა და სხვა სახის ვაკცინაციისთვის.

არ გამოიყენოთ/გაყვანილი/გაყვანილი ცელია, რომელიც ამოღებულია ისეთი სუდან, სადაც შიშის მქონე საფრინველი ანტიბიოტიკების გამოყენების უზრუნველყოფის დროს, იწვევს შიშისათვის პარაზიტის დაბინძურებას. ასეთი დაბინძურებული თაფლი შეიძლება სხვა საფრინველთა თაფლიდან შესაძლოა გამოიყენოს მთელი მკურნალობის დროს დაბინძურება.

თუ გვევლინება შიშის მქონე საფრინველი ანტიბიოტიკები გამოიყენებენ დაეაფლებებისთვის, ვინაიდან დიდი ალბათობით თიხის დროს დაბინძურებულია ანტიბიოტიკების, რომელიც შეზღვევს დაეაფებს და აბინძურებს თიხის. ფრინველის გამოყენების შედეგად, შეიძლება ახალი მთავარი თიხის გამოყენება ან რეაბილიტაცია.

არ მოხმარებთ/გაყვანილი თაფლი, რომელიც ამოღებულია ისეთი სუდან, სადაც ანტიბიოტიკები გამოიყენებულა, ვინაიდან ეს აბინძურებს ადამიანის კანშილობას.

საუარეთველოს მფუფქრით ბაყიტიანება

დანართი 2 - პროდუქციის ტრანსპორტირება

საექსპორტო პროდუქტის ტრანსპორტირების დროს გასათვალისწინებელი საკითხები

მცირე მოცულობის თაფლის ექსპორტისას რეკომენდირებულია საჰაერო ტრანსპორტის გამოყენება.
თაფლის დიდი პარტიის ექსპორტისას, სატრანსპორტო დანახარჯების შემცირების მიზნით რეკომენდირებულია საზღვაო ტრანსპორტის გამოყენება.
თაფლის მეზობელ ქვეყნებში ექსპორტის შემთხვევაში ტვირთის მიწოდების ვადებისა და ტარიფების გათვალისწინებით რეკომენდირებულია სახმელეთო ტრანსპორტის გამოყენება.

ტრანსპორტირების საორიენტაციო ფასები

	სპარსეთის ყურის ქვეყნები	ევროკავ შირის ქვეყნები	მეზობელი ქვეყნები
საზღვაო ტრანსპორტი (20' კონტეინერი- 18 - 20 ტონა)	1 050 \$ - 1 500 \$	1 200 \$ - 1 400 \$	-
საჰაერო ტრანსპორტი (100 კგ და მეტი)	3 \$/კგ	3,3 \$/კგ	-
საჰაერო ტრანსპორტი (1-14 კგ / თაფლის ნიმუშებზე)	62 \$/კგ	68 \$/კგ	-
სწრაფი საჰაერო გზაზე (4 კგ-მდე/ თაფლის ნიმუშებზე)	195 \$	185 \$	-
სახმელეთო ტრანსპორტი (მთლიანი ავტომანქანა 20 ტონამდე)	-	-	2 000 \$

დანართი 3 - საექსპორტო დოკუმენტების ნიმუშები

ვეტერინარული სერტიფიკატი

დანართი №21

საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 6 ოქტომბრის დადგენილება №512 - ვებგვერდი, 09.10.2015წ.

საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 7 ივლისის დადგენილება №313 - ვებგვერდი, 11.07.2016წ.

ვეტერინარული სერტიფიკატი VETERINARY CERTIFICATE № 000000

ადამიანის მიერ სურსათად მოხმარებისათვის განკუთვნილი თაფლის, ფუტკრის სადედე რძის და მეფუტკრეობის პროდუქტების ევროკავშირში იმპორტისთვის
FOR IMPORTS OF HONEY, ROYAL JELLY AND OTHER APICULTURE PRODUCTS
INTENDED FOR HUMAN CONSUMPTION IN EU

ქვეყანა: საქართველო / COUNTRY: Georgia
CERTIFICATE TO EU

ვეტერინარული სერტიფიკატი ევროკავშირისთვის/ VETERINARY

I.1. Consignor გამგზავნი Name დასახელება Address მისამართი Postal code საფოსტო კოდი Tel. No ტელ.:		I.2. Certificate reference number სერტიფიკატის ნომერი		I.2.a I.2.ა	
I.5. Consignee მიმღები Name დასახელება Address მისამართი Postal code საფოსტო კოდი Tel. No ტელ.:		I.6.			
I.7. Country of origin წარმოშობის ქვეყანა	ISO code აისო კოდი	I.8.	I.9. Country of destination დანიშნულების ქვეყანა	ISO code აისო კოდი	I.10.
I.11. Place of origin წარმოშობის ადგილი Name დასახელება Address მისამართი		Approval Number აღიარების ნომერი			I.12.
I.13. Place of loading დატვირთვის ადგილი		I.14. Date of departure გემავების თარიღი			
I.15. Means of transport ტრანსპორტი ტრანსპორტი Aeroplane ☐ თვითმფრინავი Ship ☐ გემი Road vehicle ☐ ავტოტრანსპორტი Other ☐ სხვა Railway wagon ☐ რკინიგზა		I.16. Entry B1P ¹ in EU საზღვრის გადაკვეთის პუნქტი ევროკავშირში			
I.17.		I.18. Description of commodity საქონლის აღწერა			
		I.19. Commodity code (HS code) საქონლის კოდი		I.20. Quantity რაოდენობა	

ვეტერინარული სერტიფიკატი

I.21. Temperature of product პროდუქტის ტემპერატურა Ambient ☐ Chilled ☐ Frozen ☐ გარმო ტემპერატურა გაყინული გაყინული		I.22. Number of packages შეფუთვის რაოდენობა
I.23. Identification of container/Seal number კონტეინერის იდენტიფიკაციის ნომერი		I.24. Type of packaging/შეფუთვის ტიპი
I.25. Commodities certified for სპორტული დაშვებული Human consumption ☐ ადამიანის მოხმარებისთვის		
I.26.		I.27. For import or admission into EU ევროკავშირში იმპორტისთვის ან დაშვების მხრით ☐
I.28. Identification of the commodities საქონლის იდენტიფიკაცია		
Species (Scientific name) სახეობა(მეცნიერული სახელი)	Approval number of establishments საწარმოს აღიარების ნომერი	Treatment type დამუშავების ტიპი
Number of packages შეფუთვის რაოდენობა	Net weight წონა	Manufacturing plant მწარმოებელი საწარმო

II. Health information ინფორმაცია ჯანმრთელობის შესახებ	II.a Certificate reference number სერტიფიკატის ნომერი	II.b
---	--	------

II.1. Public Health Attestation/საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შეფასება

I, the undersigned, declare that I am aware of the relevant provisions of Regulations (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety (OJ L 31, 1.2.2002, p. 1), Regulation (EC) No 852/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the hygiene of foodstuffs (OJ L 139, 30.4.2004, p. 1) and Regulation (EC) No 853/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 laying down specific hygiene rules for food of animal origin (OJ L 139, 30.4.2004, p. 55) and certify that honey, royal jelly and other apiculture products described above were produced in accordance with those requirements, in particular that they:

მე, ქვემოთ ხელისმომწერი, ვცხადებ, რომ გაეცნობილი ვარ ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2002 წლის 28 იანვრის (EC) No 178/2002 რეგულაციის სურსათის სამართლის ძირითადი პრინციპებისა და მოთხოვნების, სურსათის უვნებლობის ევროპული უწყების განმარტების, ასევე სურსათის უვნებლობის პროცედურების შესახებ, ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2004 წლის 29 აპრილის (EC) No 852/2004 რეგულაციის სურსათის ჰიგიენის შესახებ და ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 2004 წლის 29 აპრილის (EC) No 853/2004 რეგულაციის ცხოველური წარმოშობის სურსათის ჰიგიენის სპეციფიკური წესების შესახებ შესაბამის დეტალებს და ვადასტურებ, რომ ზემოთ აღწერილი თაფლი, ფუტკრის სადედო რძე და მეფუტკრეობის პროდუქტები წარმოებულ იქნა ამ რეგულაციების შესაბამისად, კერძოდ:

- come from (an) establishment(s) implementing a programme based on the HACCP principles in accordance with Regulation (EC) No 852/2004; მიღებულია საწარმიდან სადაც დანერგულია HACCP-ის პრინციპებზე დაფუძნებული პროგრამა (EC) No 852/2004 რეგულაციის შესაბამისად;

- Have been handled and, where appropriate, prepared, packaged and stored in a hygienic manner in accordance with the requirements of Annex II to regulation (EC) No 852/2004; მიღებულ იქნა, სადაც ეს ეჭმა, მოზადადა, შეფუთვა და დასაწყობდა ჰიგიენური პირობების დაცვით No 852/2004 რეგულაციის II დანართის მოთხოვნების შესაბამისად;

And/და

- The guarantees covering live animals and products thereof provided by the residue plans submitted in accordance with Council Directive 96/23/EC of 29 April 1996 on measures to monitor certain substances and residues thereof in live animals and animal products and repealing Directives 85/358/EEC and 86/469/EEC and Decisions 89/187/EEC and 91/664/EEC (OJ L 125 23.5.1996, p. 10), and in particular Article 29 thereof, are fulfilled.

უზრუნველყოფილია გარანტიები, რომლებიც მოცემულია ევროპის საბჭოს 1996 წლის 29 აპრილის 96/23/EC ცოცხალ ცხოველებსა და მათგან დაზადებულ პროდუქტებში განსაზღვრული ნივთიერებების და მათი ნარჩენების მონიტორინგის ლინისიძიების შესახებ დირექტივაში და რომელიც აუქმებს 85/358/EEC და 86/469/EEC დირექტივებს, 89/187/EEC 91/664/EEC გადაწყვეტილებებს, და განსაკუთრებით, რომელიც ეჭმა აღნიშნული დირექტივის 29-ე მუხლის მიხედვით წარდგენილ ნარჩენების მონიტორინგის გეგმით გათვალისწინებულ ცოცხალ ცხოველებსა და მათგან წარმოებულ პროდუქტებს.

Notes შენიშვნები

Part I: ნაწილი I:

- **Box reference I.11:** place of origin :name and address of the dispatch establishment. Approval number means registration number.

დანაყოფი I.11 : წარმოშობის ადგილი: გამწავი დაწესებულების დასახელება და მისამართი. აღიარების ნომერი ნიშნავს რეგისტრაციის ნომერს.

ვეტერინარული სერტიფიკატი

- **Box reference I.15:** Registration number (railway wagons or container and lorries), flight number (aircraft) or name (ship). Separate information is to be provided in the event of unloading and reloading.
 დანაყოფი I.15 : რეგისტრაციის ნომერი (ვაგონის, კონტეინერის და სატვირთო ავტომობილის), ფრენის ნომერი (ოფთომრნავი) ან სახელი(გემი), ცალკე ინფორმაცია რომელიც უნდა აღინიშნოს გადმოტვირთვის და გადატვირთვის დროს..
- **Box reference I.19:** use the appropriate Harmonised System HS code under the following headings: 04.09, 04.10.
 დანაყოფი I.19: გამოიყენეთ შესაბამისი სეს ციფრ " HS" კოდი: 04.09, 04.10.
- **Box reference I.20:** Indicate total gross weight and total net weight.
 დანაყოფი I.20: აინიშნეთ მთლიანი ბრუტო და ნეტო.
- **Box reference I.23:** Identification of container/seal number: only where applicable.
 დანაყოფი I.23: კონტეინერის იდენტიფიცირება/ პლიმბის ნომერი: არსებობს შემთხვევაში უნდა აღინიშნოს სერიული ნომერი
- **Box reference I.28: Treatment type.** Indicate 'ultrasonication', 'homogenisation', 'ultrafiltration', 'pasteurisation', 'no thermal treatment'.
Approval number of establishments approval number or competent authority identification number as appropriate
 დანაყოფი I.28: *დაამუშავების სახეობა:* მიუთითეთ „ულტრაზონაციი“, „ჰომოგენიზაცია“, „ულტრაფილტრაცია“, „პასტერიზაცია“, „არ არის დამუშავებული თერმულად“.
საწარმოების აღიარების ნომერი: აღიარების ნომერი ან არსებობს შემთხვევაში კომპეტენტური ორგანოს მიერ მინიჭებული საიდენტიფიკაციო ნომერი

Part II:
ნაწილი II:

- The colour of the stamp and signature must be different from that of the most particulars in certificate
 სერტიფიკატში დასმული ზეჭდის ან ხელმოწერის ფერი უნდა იყოს განსხვავებული სერტიფიკატის ტექსტის ფერისგან.

Official inspector/უფლებამოსილი ინსპექტორი/ვეტერინარი

<p>Name (in capitals): დასახელება:</p> <p>Date: თარიღი:</p> <p>Stamp: ზეჭედი:</p>	<p>Qualification and title კვალიფიკაცია და თანამდებობა</p> <p>Signature: ხელმოწერა</p>
---	--

წარმოშობის სერტიფიკატი

1. ექსპორტიორი, სახელი, მისამართი და ქვეყანა:			სერტიფიკატი No.:			
2. მწარმოებელი, სახელი, მისამართი და ქვეყანა:			წარმოშობის სერტიფიკატი			
3. იმპორტიორი, სახელი, მისამართი და ქვეყანა:			ოფიციალური მოხმარებისთვის:			
4. ტრანსპორტირების მარშრუტი (თუ არის ცნობილი) გამზავრების თარიღი: გემი/ფრენა/მატარებელი/ავტო No.: გამზავრების პორტი: დანიშნულების პორტი:			5. შენიშვნები:			
6. ნივთის ნომერი	7. ნიშნები და ნომრები შეფუთვაზე	8. შეფუთვის რაოდენობა და სახეობა, პროდუქციის აღწერა	9. HS კოდი (6-digit code)	10. წარმოშობის კრიტერიუმი	11. წონა (ბრუტო) (კგ) ან სხვა ერთეული (ლიტრი, მ3, სხვა.)	12. ინვოისის ნომერი და თარიღი
13. ექსპორტიორის ან მწარმოებლის დეკლარაცია. ხელმოწერი ადასტურებს, რომ ზემოთ მოყვანილი ინფორმაცია არის სწორი და პროდუქცია წარმოებულია <div style="text-align: center;">_____</div> (საქართველო) აკმაყოფილებს წარმოშობის მოთხოვნებს შემდგომ ქვეყანაში იმპორტის მიზნებისთვის			14. სერტიფიცირება განხორციელებული კონტროლის შედეგების თანახმად ვადასტურებ, რომ წარმოდგენილი ინფორმაცია არის ზუსტი და პროდუქცია აკმაყოფილებს საქართველო ჩინეთის შორის თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებით გათვალისწინებულ წარმოშობის მოთხოვნებს			

არაპრეფერენციული წარმოშობის სერტიფიკატი

1. Goods consigned from (Exporter's business name, address, country)	2. Reference No <div style="text-align: center;">CERTIFICATE OF ORIGIN</div> Issued in GEORGIA <div style="text-align: center;">----- (country)</div>		
3. Goods consigned to (consignee's name, address)			
4. Means of transport and route (as far as known)			
Item number	5. Marks and numbers of packages. Number and kind of packages: description of goods	6. Gross weight or other quantity	7. Number and date of invoices
8. Additional information for official use		Declaration by the exporter The undersigned hereby declares that the above details and statements are correct; that all the goods were produced in ----- <div style="text-align: center;">(country)</div> ----- <div style="text-align: center;">(imprinting country)</div>	
Certification It is hereby certified, on the basis of control carried out, that the declaration by the exporter is correct Georgia Revenue Service, 16, Gorgasali Str., Tbilisi 0114 <div style="text-align: right;">M.KAVELASHVILI 13/09/2019</div> Place and date, signatures and stamp of certifying authority		<div style="text-align: right;">13/09/2019</div> Place and date, signatures and stamp of certifying authority	

წარმოშობის სერტიფიკატი ფორმა A

1. Goods consigned from (Exporter's business name, address, country) (2007)			Reference No 015297 GENERALIZED SYSTEM OF PREFERENCES CERTIFICATE OF ORIGIN (Combined declaration and certificate) FORM A Issued in _____ (country) See notes overleaf		
2. Goods consigned to (Consignee's name, address, country)			4. For official use United States of America*** Turkey Switzerland including Liechtenstein*** Iceland Denmark Czech Republic Cyprus Hungary Poland Romania Slovenia Latvia Lithuania Spain United Kingdom		
3. Means of transport and route (as far as known) United Kingdom			II General conditions Part details of the conditions covering exporters in the GSP in these countries are obtained from the destination countries in the exporting preferences countries in form the customs authorities of the preferences-granting countries. Particular details of the information are also contained in the GSP/Trade Secretariat		
5. Item number	6. Marks and numbers of packages	7. Number and kind of packages, description of goods	8. Origin criterion (see Notes overleaf)	9. Gross weight or other quantity	10. Number and date of invoices
11. Certification It is hereby certified, on the basis of control carried out, that the declaration by the exporter is correct.			12. Declaration by the exporter The undersigned hereby declares that the above details and statements are correct, that all the goods were produced in _____ (country) and that they comply with the origin requirements specified for those goods in the Generalized System of Preferences for goods exported to _____ (importing country)		
Place and date signature of stamp of certifying authority			Place and date signature of authorized signatory		

სერტიფიკატი EUR 1

MOVEMENT CERTIFICATE

1. Exporter (Name, full address, country)	EUR.1 No A 036082	
	See notes overleaf before completing this form.	
3. Consignee (Name, full address, country) (Optional)	2. Certificate used in preferential trade between	
	And (Insert appropriate countries, groups of countries or territories)	
	4. Country, group of countries or territory in which the products are considered as originating	5. Country, group of countries or territory of destination
6. Transport details (Optional)	7. Remarks	
8. Item number; Marks and numbers; Number and kind of packages ⁽¹⁾ ; Description of goods	9. Gross mass (kg) or other measure (litres, m ³ , etc.)	10. Invoices (Optional)
11. CUSTOMS ENDORSEMENT <i>Declaration certified</i> Export document ⁽²⁾ Form ..... No ..... OF ..... Customs office ..... Issuing country or territory ..... Stamp ..... Place and date .... (Signature)		12. DECLARATION BY THE EXPORTER I, the undersigned, declare that the goods described above meet the conditions required for the issue of this certificate. Place and date .... (Signature)

⁽¹⁾ If goods are not packed, indicate number of articles or state « in bulk » as appropriate

⁽²⁾ Complete only where the regulations of the exporting country or territory require.

